

Pwyllgor: **Pwyllgor Craffu Corfforaethol A Pherfformiad**

Dyddiad y cyfarfod: **25^{ain} o Ebrill 2024**

Pwnc yr Adroddiad: **Adroddiad Cynnydd Terfynol CS092 Cynllun Gweithredu'r Ymchwiliad**

Deiliad Portffolio: **Aelod Cabinet Corfforaethol/Arweinydd y Cyngor**

Adroddiad wedi'i Gyflwyno gan: **Sarah King, Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd, Llywodraethu a Phartneriaethau**

Llwybr Adrodd								
Tim Rheoli'r Gyfarwyddiaeth	Tim Arwain Corfforaethol	Deiliad Portffolio / Cadeirydd	Pwyllgor Archwilio Llywodraethu	Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd	Pwyllgor Craffu	Y Cabinet	Y Cyngor	Arall (nodwch)
	11.04.24	16.04.24			25.04.24			

- 1. Pwrpas yr Adroddiad**
  - 1.1 Pwrpas yr Adroddiad yw cyflwyno Adroddiad Cynnydd Terfynol CS092 Cynllun Gweithredu'r Ymchwiliad.
- 2. Cwmpas a Chefndir**
  - 2.1 Agorwyd ymchwiliad CS092 ("yr ymchwiliad") gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg (SCyG) ym mis Tachwedd 2021 yn dilyn pryderon a godwyd yn ystod asesiad dilysu uniongyrchol ynghylch a oedd y Cyngor yn cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg o ran darparu gwasanaeth dros y ffôn Cymraeg.
  - 2.2 Ym mis Ebrill 2022, rhoddodd y Cyngor ymateb cychwynnol i'r ymchwiliad, a oedd yn ei dro yn codi pryderon pellach o ran cydymffurfio o ran hyrwyddo gwasanaethau, asesu sgiliau iaith staff, darparu cyfleoedd hyfforddi ac asesu anghenion ieithyddol swyddi. Arweiniodd hyn at ehangu cylch gorchwyl yr ymchwiliad i gynnwys nifer o safonau gweithredu ychwanegol.
  - 2.3 Ym mis Medi 2022, darparwyd penderfyniad terfynol ar yr ymchwiliad, yn unol ag Adran 77 o Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011, i'r Cyngor. Roedd y penderfyniad yn amlinellu'r camau sydd eu hangen i gyrraedd cydymffurfiaeth a'r amserlenni cyflawni disgwylidig. Gofynnodd hefyd i'r Cyngor fwrw ymlaen â dull sefydliadol (gan gynnwys fframwaith atebolrwydd a llywodraethu clir) i ddatblygu Cynllun Gweithredu, gyda dyddiad cau o 31 Ionawr 2023. Cyflwynwyd y Cynllun Gweithredu drafft terfynol i'r

Tîm Arwain Corfforaethol i'w ystyried a'i gymeradwyo ar 26 Ionawr 2022.
Cymeradwyodd SCyG yr adroddiad ar 5 Ebrill 2024.

- 2.4 Mae Adroddiad Cynnydd Terfynol CS092 (Atodiad 1) yn rhoi'r sefyllfa derfynol ar weithredu'r camau a nodir yn y cynllun sydd i'w gyflwyno i Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg i ystyried cau'r ymchwiliad.

3. **Opsiynau ar gyfer Argymhelliad**

3.1 **.Opsiwn 1**

Ystyried yr Adroddiad Cynnydd Terfynol CS092 (Atodiad 1), a chefnogi i'w gyflwyno i'r Cabinet.

3.2 **Opsiwn 2**

Ystyried yr Adroddiad Cynnydd Terfynol CS092 (Atodiad 1), a gwneud sylwadau/argymhellion ar gynnydd i'w cyflwyno i'r Cabinet

4. **Tystiolaeth o sut mae'r pwnc hwn yn cefnogi cyflawniad y Cynllun Corfforaethol / Cyfrifoldebau Statudol / Cynllun Llesiant Blaenau Gwent**

Ers 2016 mae gan y Cyngor ofyniad statudol i weithio yn unol â'n Hysbysiad Cydymffurfio â'r Iaith Gymraeg a osodwyd gan Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg, a ysgrifennwyd yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

Mae'r Cynllun Gweithredu hwn yn sicrhau cydymffurfiaeth â'r safonau y methodd SCyG y Cyngor arnynt fel rhan o'r ymchwiliad.

Mae'r Cynllun Corfforaethol yn cydnabod bod bodloni ein gofynion o ran y Gymraeg yn faes polisi allweddol a fydd yn galluogi'r Cyngor i gyflawni ei uchelgais.

5. **Goblygiadau yn Erbyn Pob Opsiwn**

5.1 ***Effaith ar y Gyllideb (effaith tymor byr a hirdymor)***

Gallai methu â chydymffurfio ag unrhyw safon iaith Gymraeg arwain at gosbau. Y ffigwr a ddyfynnwyd yw £5,000 am bob toriad.

5.2 ***Risg gan gynnwys Camau Lliniaru***

Mae risg i enw da'r Cyngor os na chaiff y cynllun gweithredu ei roi ar waith yn effeithlon, a chanfyddir nad yw'r Cyngor yn cydymffurfio â Safon 98.

5.3 ***Cyfreithiol***

Gall methu â chydymffurfio ag unrhyw ofyniad a nodir yn yr hysbysiad o benderfyniad sy'n gofyn am gynllun gweithredu arwain y Comisiynydd i wneud cais am orchymyn llys sy'n gofyn am gydymffurfiaeth.

5.4 **Adnoddau Dynol**

Mae staff Datblygu Sefydliadol yn chwarae rhan allweddol yng ngweithrediad y cynllun hwn, gan weithio i gryfhau ystyriaeth y prosesau recriwtio o'r Gymraeg.

6. **Tystiolaeth Ategol**

6.1 **Gwybodaeth a Data Perfformiad**

Mae Grŵp Craidd Ymchwiliad CS092 wedi bod yn cwrdd bob 6 wythnos i roi'r wybodaeth ddiweddaraf am y camau gweithredu a neilltuwyd iddynt. Ers cyflwyno ein Diweddariad Cynllun Gweithredu Chwarterol i'r Pwyllgor ym mis Medi 2023 mae'r holl gamau gweithredu o fewn y cynllun wedi'u cwblhau heblaw am S132.1b ac S132.2a, sy'n ei gwneud yn ofynnol i'n hyfforddiant iaith Gymraeg fod ar gael ar borth hyfforddi newydd y Cyngor. Disgwylir i'r porth hwn fod ar gael i staff erbyn Gwanwyn 2024 felly ar ôl lansio'r porth bydd yr holl gamau gweithredu wedi'u cwblhau. Manylir ar y camau gweithredu a gymerwyd i roi'r cynllun ar waith yn yr adroddiad cynnydd.

6.2 **Canlyniad disgwylidig i'r cyhoedd**

Rhoi'r Cynllun Gweithredu ar waith yn effeithiol yn gwella ein cydymffurfiaeth â'r safonau darparu gwasanaethau.

6.3 **Cynnwys (ymgyngori, ymgysylltu, cyfranogiad)**

Mae'r grŵp craidd a sefydlwyd i gefnogi gweithrediad y cynllun gweithredu yn cyfarfod bob 6 wythnos i fonitro cynnydd.

6.4 **Meddwl ar gyfer y tymor hir (cynllunio ymlaen llaw)**

Mae gofyniad statudol ar y Cyngor i weithio yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. At hynny, mae gwella ein hystyriaeth o'r Gymraeg yn cyfrannu at y Strategaeth Hybu'r Gymraeg a nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol o ddarparu 'Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu'.

6.5 **Ffocws Atal**

Bydd bodloni'r gofynion a osodwyd gan Safonau'r Gymraeg yn anelu at atal risg i enw da a risg ariannol.

6.6 **Cydweithio/gweithio mewn partneriaeth**

Mae Blaenau Gwent yn parhau i weithio gydag awdurdodau lleol cyfagos a rhanbarthol i gefnogi'r Cyngor i weithio yn unol â Safonau'r Gymraeg, gan gynnwys fforymau a rhwydweithiau partneriaeth rhanbarthol (er enghraifft, Rhwydwaith Cymraeg Blaenau Gwent, Rhwydiaith, Deddf ac ati).

6.7 **Integreiddio (ar draws meysydd gwasanaeth)**

Drwy ystyried ymagwedd gorfforaethol tuag at y Gymraeg mae'r Cyngor yn dangos ei fod yn mabwysiadu ymagwedd integredig.

6.8 **Datgarboneiddio a Lleihau Allyriadau Carbon**

Nid oes gan yr adroddiad hwn unrhyw oblygiadau uniongyrchol o ran datgarboneiddio neu leihau allyriadau carbon.

6.9 **Asesiad Effaith Integredig (AEI)**

Mae'r adroddiad yn ystyried Cydraddoldeb drwyddo draw ac yn ceisio sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei gwerthfawrogi ac nad yw'n cael ei thrin yn llai ffafriol ar draws y Cyngor.

7. **Trefniadau Monitro**

Mae Adroddiad Cynnydd Terfynol Ymchwiliad CS092 i'w cyflwyno i Gabinet.

8 **Dogfennau Cefndir /Cysylltiadau Electronig**

Atodiad 1: Adroddiad Cynnydd Terfynol yr Ymchwiliad CS092